

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در علوم سیاسی

عنوان:

نقش احزاب اسلامگرا بر روند لائیسیتته در ترکیه

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر کاظم جلالی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر احمد بخشایشی اردستانی

نگارنده:

سید سجاد آصفی

خرداد ۱۳۹۳

تقدیم به مادر مهربانم

که پس از خداوند هر چه دارم از دعای خیر اوست، همواره پشتیبانم بوده و وجودش مایه دلگرمی من است.

تقدیم به پدر عزیزم

که در تمام مراحل زندگیم مشوق من بوده و موفقیتم مرهون تلاشها و زحمات بی وقفه اوست.

با سپاس به پیشگاه تمامی کسانی که به من آموختند و یاریم کردند.

آموزگار اگرچه خداوندگار نیست

بجز کردگار برتر از آموزگار نیست

با سپاس از

از استاد محترم راهنما، جناب آقای دکتر کاظم جلالی، که با توجه به مشغله کاری فراوان، با دقت و ژرفنگری بنده حقیر را راهنمایی نمودند، تشکر می نمایم .

از استاد محترم مشاور، جناب آقای دکتر احمد بخشایشی اردستانی، که در انجام این پژوهش مرا با تذکرات و همیاری ارزنده شان یاری نمودند، تشکر می کنم.

از جناب آقای دکتر عباس سلطانیلو، که با بزرگواری قبول زحمت نموده و داوری دفاعیه اینجانب را پذیرفته اند و در طی این پژوهش با راهنمایی های ارزنده شان یاری و مساعدت خویش را از من دریغ ننمودند، سپاسگزارم.

تعه‌دنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجان‌ب سید سجاده‌عاصفی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۹۱۰۸۴۶۱۶۲ در رشته علوم سیاسی که در تاریخ ۱۷/۳/۹۳ از پایان نامه خود تحت عنوان نقش احزاب اسلامگرا بر روند لائیسیت‌ه در ترکیه با کسب نمره ۱۷/۷۵ و درجه خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجان‌ب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجان‌ب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۳/۳/۱۷

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای سید سجاد آصفی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷/۷۵ به حروف هفده و هفتاد و پنج و با درجه خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی	
سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی	

**	
(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)	
کد شناسایی پایان نامه : ۱۰۱۲۰۸۱۲۹۲۲۰۱۶	نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱
عنوان پایان نامه : نقش احزاب اسلامگرا بر روند لائیسیته در ترکیه	
تاریخ شروع پایان نامه : تاریخ اتمام پایان نامه :	نام و نام خانوادگی دانشجو: سید سجاد آصفی شماره دانشجویی : ۹۱۰۸۴۶۱۶۲ رشته تحصیلی : علوم سیاسی
استاد/ استادان راهنما: جناب آقای دکتر کاظم جلالی استاد/ استادان مشاور: جناب آقای دکتر احمد بخشایشی اردستانی	
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه ، اهداف، روشهای اجرا و نتایج به دست آمده): سیاست لائیسیزم از دوران تاسیس جمهوری ترکیه بوسیله مصطفی کمال آتاتورک آغاز شد و سر آغاز حرکت نوگرایی در تاریخ ترکیه بود. در این روند بسیاری از عرصه های فرهنگی ترکیه دچار تغییرات بنیادین شدند، بنیادهای سنتی - مذهبی آن به حاشیه رانده شدند و نهادها و سازمان های لائیک تحت نظارت و حاکمیت کامل برنامه ریزان معتقد به افکار غربی قرار گرفت. هرچند این جایگزینی موجب از بین رفتن ریشه رفتارها، نهادها و گرایشهای مذهبی جامعه ترکیه نشد اما دوگانگی عمیقی را از بعد فرهنگی در آن کشور پدید آورد. احزاب اسلامی ترکیه نیز از دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی به این سو در صدد بوده اند تا اصل لائیسیته مندرج در قانون اساسی را به پالش بطلبند. در سویی دولت اسلامگرای اربکان قرار داشت که بدلیل مواجهه مستقیم با کودتای ارتش ترکیه و کنار گذاردن وی از سیاست مواجهه شد و در سوی دیگر امروز دولت اسلامگرای عدالت و توسعه قرار دارد که با درس گیری از گذشته ، بطور علنی تمایلات اسلام گرایانه خویش را مطرح نمی سازد اما شواهد و قرائن بسیاری از زمان به قدرت رسیدن این حزب از سال ۲۰۰۲ میلادی وجود دارد که نشانگر آنست که دولت عدالت و توسعه در پی استحاله تدریجی اصل لائیسیته در ترکیه است.</p>	

مناسب است

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه
تاریخ و امضا:

فهرست مطالب

۱.....	فصل اول.....
۲.....	طرح موضوع.....
۳.....	ضرورت و اهمیت تحقیق.....
۴.....	ادبیات موضوع.....
۷.....	سوالات اصلی و فرع.....
۷.....	مفروض.....
۸.....	فرضیه.....
۸.....	مفاهیم کلیدی.....
۸.....	متغیرها.....
۸.....	فرضیه های رقیب جانشین.....
۹.....	روش جمع آوری داده ها.....
۹.....	روش تحقیق.....
۹.....	سازماندهی تحقیق.....
۱۰.....	فصل دوم: چارچوب نظری بررسی مفهوم نظری (تضاد).....
۱۱.....	نظریه تضاد.....
۱۲.....	ریشه های شکل گیری.....
۱۳.....	نظریات متفکرین مختلف در مورد نظریه تضاد.....

۲۰	تیین نظریه اجتماعی
۲۴	لائسیتته
۲۴	لائسیتته مدل فرانسوی و ترکی
۲۹	شش اصل لائسیتته ترکی
۳۷	فصل سوم : سابقه تاریخی حضور اسلام و احزاب در ترکیه
۳۸	حضور اسلام در جامعه و سیاست ترکیه
۳۸	اسلام در دوره پیش از خلافت عثمانی
۴۷	چگونگی تبدیل دولت عثمانی به تاسیس جمهوری لائیک در ترکیه
۵۵	تاسیس جمهوری ترکیه فصلی نوین در تاریخ ترکیه
۶۱	نقش سازمان دیانت ترکیه
۶۲	وضعیت زنان در جمهوری ترکیه
۶۳	عرفی شدن نظام آموزشی ترکیه
۶۴	مدارس امام خطیب
۶۶	وضعیت احزاب اسلامی در دوره آتاتورک
۶۷	رشد اسلام سیاسی در ترکیه
۷۱	کودتاهای ارتش در مقابل عملکرد احزاب اسلامی
۷۳	ظهور دموکراسی چند حزبی
۷۶	تقابل خونین اسلام گرایان و چپ گرایان در ترکیه
۷۶	تلاش به منظور تلفیق فرهنگ ترکی - اسلامی از سوی نظامیان
۷۸	تاثیرات اصلاحات در دوره نخست وزیری تورگوت اوزال

۷۹	رشد احزاب راست‌گرای مذهبی
۸۱	اسلام سیاسی در قدرت
۸۳	تاثیر روند ۲۸ فوریه ۱۹۹۷
۸۶	فصل چهارم: چگونگی به قدرت رسیدن اسلام‌گرایان در ترکیه جدید
۸۷	تفاوت های حزب رفاه با حزب عدالت و توسعه
۸۸	نوامبر ۲۰۰۲، غلبه عدالت و توسعه
۸۹	انتخابات ۲۰۰۷، پیروزی دوباره حزب اسلام‌گرای عدالت و توسعه
۸۹	پیکربندی دوباره سیاست های ترکیه
۹۱	تلفیق جدید دموکراسی، لائیسیته و اسلام
۹۳	پشتیبانان مالی حزب عدالت و توسعه
۹۵	حزب عدالت و توسعه و موضوع حجاب
۹۸	حزب عدالت و توسعه و وضعیت زنان ترکیه
۹۹	حزب عدالت و توسعه و چالش تحصیل‌کردگان ندارس امام خطیب
۱۰۱	وضعیت غیر مسلمانان در دولت عدالت و توسعه
۱۰۳	کردها و حزب عدالت و توسعه
۱۰۹	ارتش در مقابل احزاب اسلام‌گرا
۱۱۲	ارتباط عدالت و توسعه با سازمان های مبارز اسلامی (حماس)
۱۱۴	نظر اردوغان در مورد دموکراسی
۱۱۵	چالش های موجود بین دادگاه قانون اساسی و حزب عدالت و توسعه
۱۱۶	اتحادیه اروپا، ایالات متحده و دولت عدالت و توسعه

- آینده مبهم حزب عدالت و توسعه ۱۱۸
- نقطه قوت اسلامگرایان ، نقطه ضعف لائیک ها..... ۱۱۹
- چگونگی استحاله لائیسیتیه توسط اسلام گراها ۱۲۰
- تقابل سنت و مدرنیته، شرق گرایی د برابر غرب گرایی..... ۱۲۰
- پوشش حجاب اسلامی ، پرچالش ترین موضوع اجتماعی ترکیه ۱۲۳
- مدرنیزاسیون کمالیستی و زنان ترکیه..... ۱۲۶
- رشد سکولاریسم در دهه ۱۹۵۰ میلادی..... ۱۲۸
- تغییر گرایش جامعه ترکیه به اسلام گرایان..... ۱۳۰
- فصل پنجم : همزیستی مسالمت آمیز اسلام ، سکولاریسم ، دموکراسی..... ۱۳۳
- اسلام ترکیه ای: همزیستی مسالمت آمیز اسلام، سکولاریسم، دموکراسی..... ۱۳۴
- سناریوی اصلی: دنباله روی از سیاست میانه روانه..... ۱۳۵
- اقبال ایالات متحده و اتحادیه اروپا به دولت عدالت و توسعه ۱۳۸
- اسلامیزاسیون جامعه به همراه تشکیل حکومت اسل..... ۱۴۰
- سناریوی اول: اسلامی نمودن عرصه اجتماعی-سیاسی بطور خزنده..... ۱۴۲
- سناریوی دوم: قوه قضاییه و حکم نوقیف حزب عدالت و توسعه ۱۴۳
- سناریوی سوم : مواجهه نظامی ارتش با دولت عدالت و توسعه..... ۱۴۴
- نتیجه گیری..... ۱۴۵
- منابع و مآخذ..... ۱۴۹

فصل اول

کلیات

طرح موضوع

سیاست لائسیزم و آنچه از دوران آتاتورک به بعد، حرکت بعدی نوگرایی خوانده شد موجب شد که بسیاری از عرصه های فرهنگ ترکیه تغییر یابند، بنیادهای سنتی - مذهبی آن به حاشیه رانده شود و نهادها و سازمان های لائیک تحت نظارت و حاکمیت کامل برنامه ریزان و اندیشه سازان غرب، جایگزین آنها گردد. هرچند این جایگزینی موجب از بین رفتن ریشه رفتارها، نهادها و گرایشهای مذهبی جامعه ترکیه نشد، اما دوگانگی عمیقی را در فرهنگ این کشور پدید آورد.

تغییر خط و اصلاحات زبانی برغم تاثیرات فرهنگی عمیق اش نتوانست گرایش بخش مهمی از مردم را به زبان سنتی خود که اصطلاحات مذهبی فراوان داشت از بین ببرد. مبارزه با پوشش اسلامی، محدود ساختن عمل به شعائر اسلامی و تلاش در جهت کنترل نهادهای مذهبی نیز نتوانست نهاد و گرایش بنیادین مردم به مذهب را از میان بردارد و آموزش و پرورش لائیک نیز گرچه منشا تحولی شگفت انگیز در اساس فرهنگ ترکیه گردید اما نتوانست سران دولت را به هدف غربی کردن سریع و تمام عیار جامعه برساند.

احزاب اسلامی ترکیه نیز از دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی به این سو در روندی با نوسان درصدد بوده اند تا اصل لائیسیتیه مندرج در قانون اساسی ترکیه را به چالش بطلبند. درسویی دولت اسلامگرای رفاه اربکان قرار داشت که بدلیل مواجهه مستقیم با کودتای ارتش ترکیه و کنار گذاردن وی از سیاست مواجه شد و در سوی دیگر امروز دولت اسلامگرای عدالت و توسعه قرار دارد که با درس گیری از گذشته، بطور علنی تمایلات اسلامگرایانه خویش را مطرح نمی سازد اما شواهد و بسیاری از زمان به قدرت رسیدن این حزب (۲۰۰۲ میلادی) وجود دارد که نشانگر آن است دولت دولت عدالت و توسعه در پی استحاله تدریجی لائیسیتیه در ترکیه است.

وجود تضادهای طبقاتی و فرهنگی در درون جامعه ترکیه و تضاد وجود دولت اسلامگرا درون ساختار سیاسی لائیک آن کشور که میراث آتاتورک است، نگارنده را بر آن داشت تا با بررسی اهداف

ایدئولوژیک احزاب اسلامی از گذشته تاحال از سویی و مهم تر از آن واکاوی شواهد عینی چشم انداز لائیسیته در ترکیه را با مشاهده تاثیر متغیرها بر یکدیگر بررسی نماید.

ضرورت و اهمیت تحقیق

در طول دوران استعمار پیشین دولت های غربی در خاورمیانه آنان درصدد بودند تا الگوی "نوسازی" را در تمامی ابعاد در کشورهای اسلامی محقق نمایند. اما در طول تاریخ دیده شد حتی اعمال برنامه ها و دستورات لائیک از بالا توسط رهبری چون آتاتورک نیز نمی تواند تضمین کننده به حاشیه رانده شدن دائمی اسلامگرایان در صحنه سیاسی باشد و آنان با پیدا کردن فرصتی تازه به عرصه سیاسی باز خواهند گشت. از همین رو ایالات متحده آمریکا و اروپائیان بر آن شدند تا برای مقابله با خطر بنیادگرایی اسلامی از اسلام گرایان معتدل (آن گونه که خود می نامند) در سیاست کشورهای اسلامی حمایت نمایند تا تضمین کننده عدم بازگشت بنیادگرایان به سیاست باشند. اما در مورد کشوری چون ترکیه با وجود تضادهای عمیق فرهنگی و هویتی در درون جامعه آن کشور و تفاوت دیدگاه های مذهبی بخش های شهرنشین و روستانشینان مسئله عمق بیش تری می یابد و نیازمند بررسی دقیق تری است. آمریکا و کشورهای غربی با مشاهده رشد اقتصادی ترکیه از دوره ی روی کارآمدن حزب عدالت و توسعه به این سو در پی آن بوده و هستند که آن دولت را بعنوان دولتی الگو در میان کشورهای اسلامی معرفی نمایند دولتی که تلفیقی از "دمکراسی، اسلام و سکولاریسم" را ارائه داده است. حال آنکه مسئله در اینجا است که اصل اساسی در ترکیه نه سکولاریسم انگلوساکسونی که لائیسیته مدل فرانسوی بوده است و چالش اصلی اسلامگرایان در ترکیه نیز طی سالیان متمادی با همین اصل بوده است. ازسوی دیگر در طول زمامداری حزب عدالت و توسعه شواهد بسیاری وجود دارد که این حزب در پی به حاشیه راندن عناصر لائیک در جامعه و سیاست ترکیه و القای ارزشهای اسلامی از طریق کنترل رسانه ها به جامعه ترکیه بوده است تا از این طریق با مذهبی تر نمودن جامعه به تدریج بتواند پایگاه دائمی خود در قدرت را مستحکم تر سازد امری که می توان از آن تحت عنوان "محافظه کاری اجتماعی" یاد کرد.

در نهایت دولت عدالت و توسعه نشان داده است که استراتژی واحدی چون بنیادگرایان اسلامی ندارد، به تغییر تاکتیک های بسیاری دست زده است و از این رو مدلی منحصر به فرد به شمار می رود که بررسی روند حرکت آن و تاثیر گذاری اش بر آینده اصل لائیسیته در ترکیه را لازم می نماید.

ادبیات موضوع

در مورد موضوع مورد بررسی، دو سه دیدگاه عمده وجود داشته است. نخست دیدگاهی که از سوی اسلامگرایان رادیکال مطرح شده و اقدامات حزب عدالت و توسعه را به دلیل عدم رویارویی مستقیم با لائیک ها و تشکیل ندادن حکومتی اسلامی سرزنش می کنند. این دیدگاه ارزش آکادمیک چندانی ندارد زیرا صرفا بر شعارها تکیه دارد و شواهد تجربی را مطرح نمی سازد در چارچوب این دیدگاه نیز مقاله علمی معتبری چاپ نشده است دیدگاه دوم، دیدگاه متفکران و صاحب نظران لائیک ترکیه است که از سویی با اغراق بیش از حد در مورد بعد "اسلامی" بودن حزب عدالت و توسعه آن را بعنوان خطری جدی برای کشور ترکیه معرفی می نمایند از سویی دیگر اما به ارائه شواهدی می پردازند که در جای خود جای تامل بسیار دارد از جمله معروفترین این متفکران می توان از "سونر جایاپتی" تحلیلگر مشهور لائیک ترک تبار یاد کرد وی در مقاله ای تحت عنوان "شکست های ارتش ترکیه" (۲۰۱۱) از انفعال ارتش آن کشور در مقابل اسلامگرایان انتقاد می کند و معتقد است ترکیه در سیاست داخلی معتقد به لزوم اسلامیزاسیون جامعه و در عرصه سیاست خرجی بدنبال پیگیری سیاست نزدیکی به کشورهای اسلام می است. آخرین دسته نظرات مربوط به هواداران حزب عدالت و توسعه و اعضای "جنبش فتح الله گولن" است، جنبشی اسلامی که حزب از آن برآمده است و خود را به عنوان حرکتی اسلامی و در عین حال متعهد به اصول مدرنیته (البته بخش سازگار با اسلام) و مهم تر از همه اصل اقتصاد سرمایه داری معرفی می نماید. در این دیدگاه نیز به سبب هواداری از جریان اسلامی عدالت و توسعه چندان قضاوت بی طرفانه ای وجود ندارد برای مثال مصطفی آکیول که

از روزنامه نگاران و تحلیلگران مشهور ترک تبار در زمینه سیاسی است بدلیل نزدیکی به جریان گولن این جریان و بدنبال آن حزب عدالت و توسعه را جریانی در پی ایجاد سازگاری میان اسلام و مدرنیته می داند آکیول در مقاله ای تحت عنوان "اسلام لیبرالی و چگونگی برآمدن آن" (۲۰۰۷) با نقد اصول کمالیسم و اظهار این مطلب که کمالیست ها اقتدارگرایانی بودند که جامعه ترکیه را با انسداد سیاسی مواجه نمودند، حزب عدالت و توسعه را مبتکر ایجاد سازگاری و هماهنگی میان اسلام، دموکراسی و اقتصاد بازار آزاد می داند از دید آکیول این حزب به روند لیبرالیزه نمودن ترکیه کمک خواهد نمود و آزادی فردی جایگزین جمع گرایی کمالیستی پیشین خواهد شد. دسته آخر نظرات که اغلب مقالات پژوهشی و علمی را تشکیل می دهد آکادمیسین های اروپایی و آمریکایی هستند که با خوش بینی مفرط دولت اردوغان و جریان عدالت و توسعه را برای اصل لائیسیتیه در ترکیه بی خطر قلمداد می کنند و به دلیل روابط حسنه اقتصادی ترکیه با غرب بسیاری از تحولات اجتماعی و سیاسی روی داده از دوره به قدرت رسیدن حزب عدالت و توسعه به این سو بی توجه اند و دولت عدالت و توسعه را به عنوان اهرمی متعادل کننده در منطقه و یک میانجی قلمداد می نمایند. البته این بی توجهی تا حدود زیادی می تواند بدلیل در بطن جوامع شرقی نبودن این تحلیلگران بوده باشد. برای مثال هاکان یاووز، در مقاله ای تحت عنوان "یک حزب اسلامی چگونه حزبی است؟ آیا حزب عدالت و توسعه حزبی اسلامی است؟" (۲۰۰۵) نتیجه گیری می نماید که پارلمان امروز ترکیه نسبت به گذشته قدرت بیش تری دارد و احزاب اسلامگرای امروز ترکیه نیز بیش از گذشته به ارزش های دموکراتیم اظهار پایبندی می نمایند.

ارتوگول آیدین در مقاله ای به نام "لائیسیتیه در ترکیه چه آینده ای خواهد داشت؟" (۲۰۱۱) معتقد است که آینده لائیسیتیه در ترکیه نه تنها وابسته به شرایط داخلی ترکیه که تاثیر پذیر از شرایط تعامل ترکیه با غرب نیز می باشد وی در پایان مقاله نتیجه می گیرد که لائیسیتیه مدل ترک یدچار دگردیسی شده و از شکل به گفته وی "لائیسیتیه خشن و سخت گیرانه" به "سکولاریسم آنگلساکسونی" تغییر شکل خواهد داد. وی اظهار می دارد که خطری را از سوی اسلامگرایان علیه نظام لائیک ترکیه احساس نمی نماید.

همان گونه که ذکر شد کمتر تحلیل بی طرفانه ای را در مورد تاثیر احزاب اسلامی ترکیه بر آینده لائیسیتته در ترکیه می توان یافت از سویی اغراق جریانات مخالف این حزب در درون ترکیه وجود دارد که تا حدود زیادی متأثر از جو سیاسی است و چندان ارزش علمی ای ندارد و از سوی دیگر تحلیلگران غربی با توجه بیش از حد به رشد اقتصادی ترکیه در طول زمامداری این حزب، به مسئله ای چون تضاد لائیسیتته و اسلام سیاسی در ترکیه و آینده آن بی توجه بوده اند.

در تحلیل هایی که از سوی طیف لائیک ترکیه ارائه می شود توجه چندانی به تعامل آن کشور با غرب و تاثیر گذاری کشورهای غربی بر ترکیه نمی شود از سوی دیگر در تحلیل های تحلیلگران غربی نیز نوع چشمگیری از خوش بینی زیاد با این استدلال که بدلیل الزام ترکیه به رعایت اصول حقوق بشر و دموکراسی به منظور عضویت در ترکیه ارزشهای ارزشهای مدرن در آن کشور تهدید نخواهد شد به عامل مهم "تضاد فرهنگی" در جامعه ترکیه و تقسیم عرصه سیاسی و اجتماعی آن کشور به "سنتی" و "مدرن" از زمان تشکیل جمهوری ترکیه تا به امروز نمی نمایند.

به نظر می رسد که نظرات این دسته از محققان تا حدود زیادی تاثیر پذیر از نظرات خوش بینانه دولت های غربی و عمده ترین آنها ایالات متحده آمریکا بوده است که روابط خوبی با جریان اسلامگرای عدالت و توسعه دارند.

بدلیل فقدان موانع فارسی (کتاب و مقاله) در زمینه مسئله لائیسیتته در ترکیه و چالش سنت و مدرنیته در آن کشور و تاثیر پذیری و تاثیر گذاری احزاب اسلامگرای ترکیه از این موضوع، نگارنده تحقیق پیش رو بر آن شد تا با گردآوری یافته های محققان پیشین از طیف های مختلف فکری و تحلیل آنان روند تحقیق را دنبال نماید. در تحقیق حاضر چارچوب اصلی تحقیق در رهیافت نهادی و استفاده از مبانی حقوقی و تاریخی کشور ترکیه می گنجد اما مزیت آن نسبت به سایر تحقیق ها، بررسی از دیدی جامعه شناختی و توجه به بعد جامعه شناسی سیاسی ترکیه می باشد. تحلیلگران غربی اکثرا با دید پلورالیستی در صدد بوده اند تا این دیدگاه را با جامعه و سیاست ترکیه نیز انطباق داده و نتیجه گیری نمایند که گروه های مختلف رقیب در ترکیه بطور برابر اعمال نفوذ می نمایند اما بر خلاف این نظر نگارنده در مجموع سعی نموده تا از نظریه "تضاد" برای بیان اختلاف میان "شهر"

و "روستا" میان "ستی" و "مدرن" و چالشهای بوجود آمده در تثر تصدم آنان با یکدیگر استفاده نمایند زیرا تحلیل مسائل ترکیه در این چارچوب را واقع بینانه تر فرض می نماید.

سوالات اصلی و فرعی

سوال اصلی

روی کار آمدن احزاب اسلامی بخصوص حزب عدالت و توسعه چه تاثیری بر لائیسیته در ترکیه گذاشته است؟

سوالات فرعی

۱- احزاب اسلامی پیشین چگونه و از چه طرقی به قدرت رسیدند؟

۲- حزب عدالت و توسعه از چه طریق به دنبال تاثیر گذاری بر روند لائیسیته در ترکیه است؟

۳- پایگاه مردمی احزاب اسلامی چه قشری از مردم ترکیه را شامل می شود؟

۴- آینده احزاب اسلامی در ترکیه به کدام سمت و سو خواهد رفت؟

مفروض

حکومت لائیک بدنبال جدا نمودن کامل مذهب از دولت بوده است، حال با به قدرت رسیدن حزبی اسلامی در ترکیه و وجود بسترهای مذهبی در بخشی از آن جامعه اصل لائیسیته در آن کشور به چالش کشیده شده است.

فرضیه

حزب عدالت و توسعه با ایجاد پایگاه در درون توده های روستایی و طبقه متوسط مذهبی شهری آن کشور، در پی اسلامی نمودن جامعه و کاهش محبوبیت احزاب لائیک از طریق رفاه بیش تر و مدیریت اقتصادی بهتر می باشد. این حزب تلاش می کند تا نهادهای لائیک را کم رونق و ارتش ترکیه را حرفه ای نماید.

مفاهیم

در تحقیق حاضر، مفاهیمی چون لائیسیته، سکولاریسم، رفرمیسم اسلامی، بنیادگرایی اسلامی و مسائلی چون قضیه حجاب اسلامی دختران محجبه، مدارس امام خطیب مطرح شده اند که مربوط به مسائل سیاسی روز ترکیه هستند و برای فهم بهتر مطالب به تشریح آنها پرداخت شده است.

متغیرها

متغیر مستقل: احزاب اسلامی ترکیه

متغیر وابسته: نظام لائیک

فرضیه های رقیب جانشین

همزیستی مسالمت آمیز اسلام و سکولاریسم و گذار به سکولاریسم آنگلو ساکسونی:

در این فرضیه علیرغم تصریح "لائیک" بودن ماهیت حکومت در قانون اساسی ترکیه، تحلیلگران بر این باورند که حزب عدالت و توسعه در تضاد با اصل لائیسیته و دموکراسی قرار ندارد و در آینده ساختار ترکیه از مدل لائیک فرانسوی به مدل سکولار آمریکایی گذار خواهد نمود و در آن نقش مذهب پر رنگ تر از گذشته خواهد بود. معتقدان به این فرضیه برای پیشرفت اقتصادی نسبت به مسائل فرهنگی اولویت قائل اند.

اسلامی کردن جامعه و تشکیل حکومت اسلامی:

در این فرضیه که از سوی لائیک های ترکیه مطرح می شود دولت عدالت و توسعه در پی الگو برداری از جمهوری اسلامی ایران است و به صورت تدریجی در پی تشکیل دولتی اسلامی در ترکیه می باشد.

روش جمع آوری داده ها

داده های این تحقیق از طریق اسنادی (کتابخانه ای) جمع آوری شده اند.

روش تحقیق

روش تحقیق توصیفی - تحلیلی می باشد.

سازماندهی تحقیق

در فصل اول به کلیات موضوع پرداخته شده است ، در ادامه در فصل دوم به تبیین مبانی نظری پژوهش و تشریح نظریات پیرامون لائیسیتته پرداخته شده است. در فصل سوم نگاهی تاریخی به اوضاع ترکیه در زمان خلافت عثمانی و بعد از تاسیس جمهوری نوین شده است. در فصل چهارم به تبیین و تشریح و بررسی اهداف احزاب اسلامی ، عملکردها و تحلیل نقش احزاب اسلامی براستحاله لائیسیتته در ترکیه و هم چنین نگاهی به ترکیه از منظر جامعه شناسی سیاسی پرداخته شده و در فصل پنجم به بررسی سناریوهای موجود احتمالی درارتباط با آینده حزب عدالت و توسعه و آینده لائیسیتته ترکیه پرداخته شده و در نهایت نتیجه گیری از این پژوهش ارائه شده است.